II

(Πράξεις για την ισχύ των οποίων δεν απαιτείται δημοσίευση)

ΕΠΙΤΡΟΠΗ

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

της 10ης Δεκεμβρίου 1984

σχετικά με διαδικασία εφαρμογής του άρθρου 85 της συνθήκης ΕΟΚ (V/30.299 — σύστημα διανομής Grohe)

(Το κείμενο στη γερμανική γλώσσα είναι το μόνο αυθεντικό)

(85/44/ΕΟΚ)

Η ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΩΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ,

Έχοντας υπόψη:

τη συνθήκη για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας,

τον κανονισμό αριθ. 17 του Συμβουλίου της 6ης Φεβρουαρίου 1962, πρώτο κανονισμό εφαρμογής των άρθρων 85 και 86 της συνθήκης [1], όπως τροποποιήθηκε τελευταία από την πράξη προσχώρησης της Ελλάδας, και ιδίως τα άρθρα 2, 3 και 6,

την κοινοποίηση στην Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, στις 12 Φεβρουαρίου 1981, από την επιχείρηση Friedrich Grohe Armaturenfabrik GmbH & Co., Hemer, σύμφωνα με το άρθρο 4 του κανονισμού αριθ. 17, της συμφωνίας διανομής σε όλη την Ευρωπαϊκή Κοινότητα, με αίτημα τη χορήγηση αρνητικής πιστοποίησης ή απαλλαγής βάσει του άρθρου 85 παράγραφος 3 της συνθήκης ΕΟΚ,

την απόφαση της Επιτροπής της 6ης Ιουλίου 1983 να κινήσει τη σχετική διαδικασία,

Αφού έδωσε στην ενδιαφερόμενη επιχείρηση την ευκαιρία να διατυπώσει γραπτά και προφορικά τις απόψεις της σχετικά με τις αιτιάσεις που έλαβε υπόψη της η Επιτροπή, σύμφωνα με το άρθρο 19 παράγραφος 1 του κανονισμού αριθ. 17, σε συνδυασμό με τον κανονισμό αριθ. 99/63/ΕΟΚ της Επιτροπής της 25ης Ιουλίου 1963 περί των ακροάσεων που προβλέπονται στο άρθρο 19 παράγραφοι 1 και 2 του κανονισμού αριθ. 17 [2],

Μετά από ακρόαση, σύμφωνα με το άρθρο 19 παράγραφος 2 του κανονισμού αριθ. 17, σε συνδυασμό με τον κανονισμό αριθ. 99/63/ΕΟΚ, των: Bundesverband des Sanitär-Fachhandels e.V. (VSI), Bonn, Zentralverband Sanitär, Heizung, Klima (ZVSHK), St. Augustin και Bundesverband der Selbstbedienungs-Warenhäuser e.V. (BdSW), Bonn,

Μετά από διαβούλευση με τη Συμβουλευτική Επιτροπή Συμπράξεων και Δεσποζουσών Θέσεων,

Εκτιμώντας ότι:

I. ΤΑ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΑ ΠΕΡΙΣΤΑΤΙΚΑ

A. Η επιχείρηση Friedrich Grohe

(1) Η επιχείρηση Friedrich Grohe Armaturenfabrik GmbH & Co. (εφεξής καλούμενη Grohe), με έδρα στο Hemer της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας, κατασκευάζει εξαρτήματα εγκαταστάσεων παροχής ύδατος (εφεξής καλούμενα «εξαρτήματα ειδών υγιεινής»). Το πρόγραμμα ειδών υγιεινής της Grohe είναι ευρύ και η Grohe πωλεί τον εν λόγω εξοπλισμό ειδών υγιεινής σε όλα τα κράτη μέλη της ΕΟΚ μέσω ενός δικτύου ειδικευμένων χονδρεμπόρων ειδών υγιεινής. Το 1983 ο κύκλος εργασιών της Grohe στην κοινή αγορά ανήλθε σε ... εκατομμύρια ECU [3]. Η Grohe είναι γνωστό και βασικό σήμα στον τομέα των ειδών υγιεινής και προμηθεύει το μεγαλύτερο τμήμα των ειδικευμένων χονδρεμπόρων ειδών υγιεινής στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα.

(2) Σύφωνα με τα στοιχεία της ίδιας της Grohe, κατά το 1983 τα μερίδια της αγοράς που κατέχει η Grohe στον τομέα των ειδών υγιεινής ανήλθαν σε

[1] ΕΕ αριθ. 13 της 21. 2. 1962, σ. 204/62.
[2] ΕΕ αριθ. 127 της 20. 8. 1963, σ. 2268/63.
[3] Πρόκειται για επαγγελματικό απόρρητο, το οποίο, σύμφωνα με το άρθρο 21 παράγραφος 2 του κανονισμού αρθ. 17, απαγορεύεται να δημοσιευθεί.

... στην Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας, σε ... στη Γαλλία, σε ... στην Ιταλία, σε ... στο Ηνωμένο Βασίλειο, σε ... στην Ολλανδία, σε ... στο Βέλγιο και το Λουξεμβούργο και σε ... στη Δανία.

Ο κύκλος εργασιών που πραγματοποιεί η Grohe αφορά κυρίως τρεις ομάδες προϊόντων: κρουνούς μείξεως με δύο στρόφιγγες, κρουνούς μείξεως ενός μοχλού και θερμοστάτες. Αυτές οι τρεις ομάδες προϊόντων αντιπροσωπεύουν το μεγαλύτερο τμήμα του κύκλου εργασιών ειδών υγιεινής της Grohe.

Β. **Συμφωνία διανομής της Grohe της 29ης Δεκεμβρίου 1980**

(3) Η Grohe κοινοποίησε στην Επιτροπή, στις 12 Φεβρουαρίου 1981, ένα δείγμα συμφωνίας διανομής, το οποίο προτίθεται να χρησιμοποιεί στις συμφωνίες που συνάπτει με ειδικούς χονδρεμπόρους ειδών υγιεινής σε όλη την κοινή αγορά. Η Grohe είχε αρχίσει κατά το τέλος του 1980 την εφαρμογή αυτής της συμφωνίας διανομής. Η Ομοσπονδιακή Ένωση των καταστημάτων αυτοεξυπηρέτησης (εφεξής καλούμενη BdSW) κατήγγειλε στην Επιτροπή, στις 12 Ιουνίου 1981, τη συμφωνία διανομής της Grohe.

Η συμφωνία διανομής της Grohe παρουσιάζει, κυρίως, τα ακόλουθα χαρακτηριστικά:

α) υποχρέωση της Grohe να εφοδιάζει αποκλειστικά τους ειδικευμένους χονδρεμπόρους ειδών υγιεινής, οι οποίοι πληρούν τα κριτήρια ειδικευμένου χονδρεμπόρου που αναφέρονται στη συμφωνία διανομής της Grohe και έχουν υπογράψει τη συμφωνία αυτή. Οι χονδρέμποροι πρέπει να εκπληρώνουν τις ακόλουθες προϋποθέσεις για τη διανομή των προϊόντων της Grohe:

  i) το κατάστημα χονδρικού εμπορίου πρέπει να είναι εξειδικευμένο στην πώληση ειδών υγιεινής και να διαθέτει όλη τη συνήθη ποικιλία ενός ειδικευμένου εμπόρου ειδών υγιεινής (άρθρο 3, σημείο 1),

  ii) να διαθέτουν αντιπροσωπευτική έκθεση και παρουσίαση των προϊόντων της Grohe σε κατάλληλα διαμορφωμένους χώρους πώλησης (άρθρο 3, σημείο 2),

  iii) να διαθέτουν ειδικά εκπαιδευμένους πωλητές με τις απαραίτητες ειδικές γνώσεις για να προβαίνουν στην ανάλογη κατατόπιση των αγοραστών. Η επαρκής εκπαίδευση των πωλητών αποδεικνύεται μέσω της μακροχρόνιας ενασχόλησης στον τομέα αυτό. Η Grohe διοργανώνει εκπαιδευτικά σεμινάρια για τους ειδικούς εμπόρους. Το ενδεικτικό που χορηγείται στο τέλος του σεμιναρίου χρησιμεύει ως αποδεικτικό εξειδίκευσης (άρθρο 3, σημείο 3),

  iv) να διαθέτουν διαρκώς επαρκή αποθέματα των προϊόντων Grohe, έτσι ώστε να μπορούν να ικανοποιούν την τρέχουσα ζήτηση των εργολάβων ειδών υγιεινής. Στα πλαίσια αυτά, πρέπει να αποθηκεύουν πέραν των πλήρων προϊόντων Grohe και τα ανάλογα ανταλλακτικά και εξαρτήματα σε επαρκείς ποσότητες (άρθρο 3 σημείο 4). Μέσω της εκτεταμένης αποθήκευσης, πρέπει να καθίσταται δυνατή για το χονδρέμπορο η προμήθεια του εργολάβου με οιοδήποτε από τα προϊόντα του προγράμματος Grohe (βλ. προοίμιο, σημείο 3),

  v) να διαθέτουν επαρκή μέσα μεταφοράς για να μπορούν να ικανοποιούν γρήγορα τις επιθυμίες των πελατών (άρθρο 3 σημείο 5),

  vi) να παρέχουν μετά την πώληση τις συνήθεις υπηρεσίες του ειδικευμένου χονδρικού εμπορίου και ιδιαίτερα να διαθέτουν ανταλλακτικά, να παρέχουν συμπληρωματικές πληροφορίες και να δέχονται τις διαμαρτυρίες των πελατών (άρθρο 3, σημείο 6),

  vii) να αναλαμβάνουν την προώθηση των πωλήσεων των προϊόντων Grohe μέσω της κατάλληλης διαφήμισης κατά την πώληση και την παρουσίαση των προϊόντων της διανομής διαφημιστικών φυλλαδίων της Grohe, της συμμετοχής στις δραστηριότητες της Grohe για την προώθηση των πωλήσεων και στα άλλα συνήθη διαφημιστικά μέσα, ιδιαίτερα κατά τη θέση νέων προϊόντων σε κυκλοφορία (άρθρο 3 σημείο 7)·

β) υποχρέωση των ειδικευμένων χονδρεμπόρων ειδών υγιεινής να προμηθεύουν εξοπλισμό ειδών υγιεινής αποκλειστικά στους ακόλουθους αγοραστές μέσα στην κοινή αγορά (άρθρο 4, σημείο 2):

  i) στους εργολάβους ειδών υγιεινής, δηλαδή επιχειρήσεις «οι οποίες πληρούν τις νομικές, διοικητικές ή λοιπές τεχνικές προϋποθέσεις που απαιτούνται σύμφωνα με την εθνική νομοθεσία για την εγκατάσταση ειδών υγιεινής», οι πωλήσεις αφορούν μόνο το δικό τους κατάστημα και μόνο τις ποσότητες που απαιτούνται συνήθως για το σκοπό αυτό,

  ii) στους άλλους ημεδαπούς ή αλλοδαπούς ειδικευμένους χονδρεμπόρους ειδών υγιεινής, οι οποίοι έχουν υπογράψει τη συμφωνία διανομής της Grohe. Στην περίπτωση πώλησης σε άλλου ειδικευμένους χονδρεμπόρους ειδών υγιεινής, ο αντισυμβαλλόμενος πρέπει να επαληθεύει το δικαίωμα πώλησης του άλλου ειδικευμένου χονδρεμπόρου, απαιτώντας την επίδειξη της συμωνίας διανομής της Grohe ή απευθυνόμενος για πληροφορίες στην Grohe,

  iii) στις βιομηχανικές ειδικευμένες επιχειρήσεις για τις δικές τους εγκαταστάσεις,

καθώς και —μόνο όμως σε εξαρετικές περιπτώσεις— σε οικοδομικές εταιρείες, οικοδομικούς συνεταιρισμούς, γενικές οικοδομικές επιχειρήσεις, κατασκευαστές προκατασκευασμένων οικιών, δημόσιους και ιδιωτικούς εργολάβους οικοδομών, στο μέτρο που εξασφαλίζεται η γνωμοδότηση και η σύμπραξη εγκεκριμένων εργολάβων. Η Grohe εφοδιάζει κατά κανόνα η ίδια τις επιχειρήσεις·

γ) υποχρέωση του ειδικευμένου χονδρέμπορου ειδών υγιεινής να ενημερώνει αμέσως την Grohe σχετικά με τις παραβάσεις της συμφωνίας διανομής που υποπίπτουν στην αντίληψή του και να την υποστηρίζει με κάθε τρόπο κατά τον έλεγχο της τήρησης της συμφωνίας διανομής. Οι χονδρέμποροι οφείλουν να τηρούν λογιστικά βιβλία σχετικά με την είσοδο, την έξοδο και τον αριθμό των προϊόντων (άρθρο 7, σημεία 1 και 2).

(4) Η Επιτροπή διαβίβασε έκθεση αιτιάσεων στην Grohe, στις 19 Ιουλίου 1983, διατυπώνοντας τις αμφιβολίες της σχετικά με το συμβιβάσιμο των στοιχείων της συμφωνίας διανομής Grohe, που αναφέρονται στο σημείο 3, με το άρθρο 85 παράγραφος 1 της συνθήκης ΕΟΚ. Η Επιτροπή αντετίθετο, κυρίως, στις προϋποθέσεις έγκρισης του ειδικευμένου χονδρέμπορου ειδών υγιεινής, καθώς και στον περιορισμό μεταπώλησης σε εργολάβους ειδών υγιεινής.

(5) Όσον αφορά τα κριτήρια επιλογής του χονδρέμπορου, η Grohe ισχυρίσθηκε ότι τα κριτήρια που αναφέρονται στη συμφωνία διανομής ανταποκρίνονται στις ιδιαίτερες υπηρεσίες διανομής που οφείλουν να παρέχουν οι ειδικευμένοι χονδρέμποροι ειδών υγιεινής. Ο χονδρέμπορος ειδών υγιεινής οφείλει να παρέχει ιδιαίτερες υπηρεσίες διανομής, όπως είναι η αποθήκευση, η παροχή συμπληρωματικών πληροφοριών, η αντιμετώπιση των διαμαρτυριών των πελατών, η εξασφάλιση ανταλλακτικών, καθώς και η έκθεση των προϊόντων. Οι εργολάβοι ειδών υγιεινής δεν διαθέτουν, κατά κανόντα, επαρκή αποθέματα ούτε χώρους έκθεσης. Αναθέτουν συχνά σε χονδρέμπορους τις επιμέρους παραγγελίες των πελατών. Η Grohe ισχυρίσθηκε περαιτέρω ότι η υποχρέωση εξειδίκευσης του χονδρέμπορου σε είδη υγιεινής καλύπτεται με τη δημιουργία ειδικού τμήματος, εξειδικευμένου στην πώληση ειδών υγιεινής.

(6) Όσον αφορά τον περιορισμό της μεταπώλησης μόνο σε εργολάβους ειδών υγιεινής, η Grohe προέταξε το επιχείρημα ότι τα εξαρτήματα ειδών υγιεινής είναι ημιτελή προϊόντα τα οποία, λόγω της τεχνικής πολυπλοκότητάς τους και της αναγκαιότητας συναρμολόγησής τους, απαιτούν την παροχή ειδικών οδηγιών και ειδική τοποθέτηση. Η Grohe ισχυρίσθηκε περαιτέρω ότι, σύμφωνα με τον γερμανικό κανονισμό σχετικά με τους γενικούς όρους παροχής ύδατος (AVB Wasser V) της 20ής Ιουνίου 1980, ο καταναλωτής είναι υποχρεωμένος να προβαίνει στην τοποθέτηση εγκαταστάσεων παροχής ύδατος και σε ουσιαστικές μεταβολές αυτών, μόνο μέσω της επιχείρησης παροχής ύδατος ή μιας τεχνικής επιχείρησης καταχωρημένης στον κατάλογο των εργολάβων μιας επιχείρησης παροχής ύδατος. Παρόμοιες νομοθεσίες ισχύουν και στα άλλα κράτη μέλη της ΕΟΚ. Η συμφωνία διανομής της Grohe αποσκοπεί να προστατεύσει τον καταναλωτή από κινδύνους, αναθέτοντας τη διανομή και την εγκατάσταση σε ειδικευμένους τεχνίτες.

(7) Η Grohe ισχυρίσθηκε επίσης ότι η συμφωνία διανομής είναι απαραίτητη για να εμποδίζει τη δυσφήμησή της που προκύπτει από τη χρήση των προϊόντων Grohe ως δολώματος από τα καταστήματα χονδρικού εμπορίου, τα οποία χρησιμοποιούσαν τα προϊόντα της Grohe σαν τις «πρώτες προσφορές» και τα προσέφεραν σε ελάχιστες τιμές. Το σήμα της θα μπορούσε επίσης να θιγεί λόγω της ακατάλληλης τοποθέτησης των προϊόντων από ερασιτέχνες τεχνίτες, δεδομένου ότι ο ερασιτέχνης αποδίδει, κατά κανόνα, τα ελαττώματα στην κατασκευαστή και όχι σε σφάλματα τοποθέτησης.

(8) Κατά την Grohe, πρέπει περαιτέρω να ληφθεί υπόψη ότι, αν δεν χρησιμοποιούνταν κατά την πώληση οι εργολάβοι ειδών υγιεινής, θα υπήρχε κίνδυνος να μειωθεί ο κύκλος εργασιών της Grohe από τις αναμενόμενες αντιδράσεις των τελευταίων και να τεθεί σε κίνδυνο η ίδια η ύπαρξή της. Από το 1979, μερικά καταστήματα χονδρικού εμπορίου προσέφεραν μαζικά τα προϊόντα Grohe σε χαμηλές τιμές, γεγονός που οδήγησε στις έντονες αντιδράσεις των σωματείων των εργολάβων και σε μειώσεις του κύκλου εργασιών της Grohe. Η Grohe ισχυρίζεται ότι η σύναψη της συμφωνίας διανομής κατέστη απαραίτητη για να αποτρέψει ενδεχόμενα μέτρα αποκλεισμού εκ μέρους των εργολάβων τοποθέτησης. Η συμφωνία διανομής της Grohe ήταν επίσης μια αντίδραση στη συμφωνία διανομής της Hansa Metallwerke AG για την Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας. Η Hansa είναι επίσης ένας από τους σημαντικότερους ανταγωνιστές της στη γερμανική αγορά.

(9) Η συμφωνία διανομής της Grohe συντελεί περαιτέρω στη διατήρηση της ανταγωνιστικότητας των παραδοσιακών ειδικευμένων εμπόρων ειδών υγιεινής. Αν οι τεχνίτες δεν είχαν τη δυνατότητα να πωλούν εξαρτήματα ειδών υγιεινής με ένα ελάχιστο περιθώριο κέρδους, θα έπρεπε, σε αντιστάθμισμα, να αυξήσουν σημαντικά τα ωρομίσθια των υπηρεσιών τους, έτσι ώστε πολλοί καταναλωτές δεν θα μπορούσαν πλέον να πληρώσουν τα εργατικά. Κατ' αυτό τον τρόπο θα αυξανόταν σημαντικά η παράνομη εργασία και θα κινδύνευε η υπόσταση του ειδικευμένου εμπορίου ειδών υγιεινής. Τέλος, το Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων αναγνώρισε ρητά ως νόμιμο, στην υπόθεση Metro, το συμφέρον ενός κατασκευαστή να διατηρήσει το παραδοσιακό δίκτυο πώλησης.

(10) Η Grohe, τέλος, αρνήθηκε το γεγονός ότι η συμφωνία διανομής επηρέασε αισθητά το εμπόριο μεταξύ των κρατών μελών. Στην Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας μόνο το 2 % των χονδρεμπόρων που εφοδιάζονταν με προϊόντα Grohe δεν υπέγραψε τη συμφωνία διανομής και έπαψε έκτοτε να προμηθεύεται προϊόντα Grohe. Στο επίπεδο του λιανικού εμπορίου, μόνο 300 έως 400 καταστήματα υλικών οικοδομής δεν εφοδιάζονται πλέον με προϊόντα Grohe, σε αντίθεση με 15 400 εργολάβους ειδών υγιεινής, οι οποίοι πωλούν προϊόντα Grohe. Πέραν τούτου, η συμφωνία διανομής της Grohe θα είχε σαν αποτέλεσμα να αγοράζουν τα καταστήματα χονδρικού εμπορίου εξοπλισμού ειδών υγιεινής από μικρότερους κατασκευαστές και εισαγωγείς, πράγμα που θα κατέληγε στην τόνωση του ανταγωνισμού στην αγορά ειδών υγιεινής.

(11) Η VSI, εκπρόσωπος των ειδικών χονδρεμπόρων ειδών υγιεινής, και η ZVSHK, εκπρόσωπος των εργολάβων ειδών υγιεινής, συμφώνησαν με την άποψη της Grohe. Οι δύο αυτές ενώσεις παρέπεμψαν, μεταξύ άλλων, στη νομοθεσία περί βιοτεχνών και επιτηδευματιών στο νόμο για την καταπολέμηση της παράνομης εργασίας, στο νόμο περί αθέμιτου ανταγωνισμού, καθώς και σε διατάξεις που αφορούν την προστασία της υγείας και τους όρους δόμησης. Υπέβαλαν στην Επιτροπή πολλές προτάσεις και γνωμοδοτήσεις για να υποστηρίξουν την άποψη της Grohe. Η Grohe και οι προαναφερόμενες ενώσεις δεν αρνήθηκαν όμως ότι τα εξαρτήματα ειδών υγιεινής άλλων κατασκευαστών, ακόμα και εξαρτήματα σύγχρονα και υψηλής αξίας, όπως κρουνοί μείξεως ενός μοχλού και θερμοστάτες, πωλούνται σε μεγάλα καταστήματα και καταστήματα ειδών κιγκαλλερίας και ότι τα ίδια τα εξαρτήματα Grohe προσφέρονταν, πριν από τη σύναψη της συμφωνίας διανομής Grohe, μαζικά στα καταστήματα αυτά. Δεν αρνήθηκαν, επίσης, ότι και οι εργολάβοι ειδών υγιεινής πωλούν σε ιδιώτες τελικούς καταναλωτές, χωρίς να τοποθετούν οι ίδιοι τα εξαρτήματα που πωλούν.

(12) Η BdSW, καταγγέλλουσα στη διαδικασία αυτή, ισχυρίσθηκε ότι για χρόνια οι χονδρέμποροι προμηθεύουν τα νέα συστήματα διανομής και ποτέ μέχρι τώρα δεν προέκυψαν περιορισμοί των πωλήσεων στον τομέα των ειδών υγιεινής. Φαίνεται όμως ότι οι εργολάβοι έχουν αρχίσει πρόσφατα να ωθούν τους κυριότερους κατασκευαστές να καθιερώσουν στον τομέα αυτό περιοριστικά συστήματα διανομής για τα προϊόντα τους, με σκοπό να εξουδετερώσουν πλήρως αυτούς που προσφέρουν χαμηλές τιμές. Ο λιανέμπορος, στο βαθμό που δεν είναι παράλληλα τεχνίτης τοποθετήσεως ειδών υγιεινής, εμποδίζεται σημαντικά από τη συμφωνία διανομής της Grohe. Ένας ερασιτέχνης μπορεί να τοποθετήσει ικανοποιητικά τα εξαρτήματα αυτά, χρησιμοποιώντας το σχέδιο του προϊόντος και τις συνημμένες οδηγίες συναρμολόγησης. Ο ισχυρισμός της Grohe σχετικά με την αποτροπή των κινδύνων στη δημόσια παροχή ύδατος δεν ευσταθεί, δεδομένου ότι δεν έχει αναφερθεί καμία συγκεκριμένη περίπτωση ατυχήματος. Μεγαλύτερο κίνδυνο συνεπάγονται παλαιά εξαρτήματα που δεν έχουν έγκαιρα αντικατασταθεί. Τέλος, η αποτροπή των κινδύνων είναι θέμα των δημοσίων υπηρεσιών που έχουν θεσπίσει νομικές διατάξεις στο θέμα αυτό, και όχι καθήκον του κατασκευαστή ειδών υγιεινής.

II. ΝΟΜΙΚΗ ΕΚΤΙΜΗΣΗ

Α. Άρθρο 85 παράγραφος 1

(13) Η συμφωνία διανομής της Grohe καθιερώνει ένα επιλεκτικό σύστημα διανομής που έχει σαν αντικείμενο και σαν αποτέλεσμα περιορισμούς του ανταγωνισμού στην κοινή αγορά, οι οποίοι είναι ικανοί να επηρεάσουν αισθητά το εμπόριο μεταξύ των κρατών μελών.

(14) Σύμφωνα με τη νομολογία του Δικαστηρίου (βλ. υποθέσεις 26/76, Metro, Συλλ. 1977, σ. 1875· 31/80, Oreal, Συλλ. 1980, σ. 3775· 126/80, Salonia, Συλλ. 1981, σ. 1563), τα επιλεκτικά συστήματα διανομής συμβιβάζονται με το άρθρο 85 παράγραφος 1 στο μέτρο που η επιλογή των μεταπωλητών γίνεται στη βάση αντικειμενικών κριτηρίων ποιοτικής φύσης, τα οποία αναφέρονται στην επαγγελματική καταλληλότητα του μεταπωλητή, του προσωπικού και του εξοπλισμού του, και στο μέτρο που οι προϋποθέσεις αυτές ισχύουν εξίσου για όλους τους ενδεχόμενους μεταπωλητές και εφαρμόζονται χωρίς διακρίσεις («ποιοτικά επιλεκτικό σύστημα διανομής»). Όσον αφορά τα «ποιοτικά κριτήρια», το Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι πρέπει να ερευνάται αν οι ιδιότητες του σχετικού προϊόντος απαιτούν, για τη διατήρηση της ποιότητάς του και για την εξασφάλιση της σωστής χρήσης του, ένα επιλεκτικό σύστημα διανομής, και κατά πόσο οι σκοποί αυτοί δεν μπορούν να επιτευχθούν μέσω εθνικής ρύθμισης σχετικά με την πρόσβαση του μεταπωλητή στο επάγγελμα ή τους όρους πώλησης του εν λόγω προϊόντος. Τέλος, πρέπει να εξατάζεται μήπως τα κριτήρια που προσδιορίζονται υπερβαίνουν την αναγκαιότητα ενός επιλεκτικού συστήματος διανομής στηριζόμενου σε ποιοτικές αξιώσεις.

(15) Επειδή τα εξαρτήματα ειδών υγιεινής δεν μπορούν να θεωρηθούν ως υψηλής τεχνολογίας καταναλωτικά αγαθά, και οι χονδρέμποροι, κατά κανόνα, δεν πωλούν άμεσα στους τελικούς καταναλωτές, αλλά σε λιανοπωλητές, φαίνεται, τουλάχιστον στο επίπεδο του χονδρικού εμπορίου, αμφίβολο αν οι ιδιότητες των εν λόγω προϊόντων απαιτούν ένα επιλεκτικό σύστημα διανομής για τη διατήρηση της ποιότητάς τους και την εξασφάλιση της ορθής χρήσης τους. Είναι, συνεπώς, αμφίβολο αν αυτά τα καθαρά ποιοτικά κριτήρια συμβιβάζονται με το άρθρο 85 παράγραφος 1 της συνθήκης ΕΟΚ. Πρόκειται, στην προκειμένη περίπτωση, για τις υποχρεώσεις των ειδικών χονδρεμπόρων Grohe, τις σχετικές με τη δημιουργία ενός ειδικού καταστήματος ή ενός ειδικού τμήματος, το οποίο

να είναι εξειδικευμένο στην πώληση ειδών υγιεινής και να διαθέτει όλη τη συνήθη ποικιλία ενός ειδικού χονδρέμπορου ειδών υγιεινής (άρθρο 3, σημείο 1), με την έκθεση και παρουσίαση των προϊόντων Grohe σε κατάλληλα επιμελημένους χώρους πώλησης (άρθρο 3, σημείο 2), με την πρόσληψη ειδικευμένου προσωπικού πωλήσεων με τις απαραίτητες ειδικές γνώσεις για την πρόσφορη κατατόπιση των αγοραστών (άρθρο 3, σημείο 3), με τη διατήρηση ικανοποιητικού αριθμού μεταφορικών μέσων για τη γρήγορη ικανοποίηση των αναγκών της πελατείας (άρθρο 3, σημείο 5), και με τη συνήθη παροχή υπηρεσιών για το χονδρικό εμπόριο μετα την πώληση, ιδιαίτερα την εξασφάλιση ανταλλακτικών, τη συμπληρωματική πληροφόρηση και την υπηρεσία καταγγελιών (άρθρο 3, σημείο 6).

Είναι επίσης αμφίβολο αν συμβιβάζονται με το άρθρο 85 παράγραφος 1 οι υποχρεώσεις που αποβλέπουν στην προώθηση των πωλήσεων, και κυρίως η υποχρέωση να διατηρείται επαρκές απόθεμα των προϊόντων Grohe για όλη την ποικιλία προϊόντων (προοίμιο και άρθρο 3, σημείο 4), και η υποχρέωση να προβαίνουν στην ανάλογη διαφήμιση των προϊόντων Grohe (άρθρο 3, σημείο 7). Η υποχρέωση διατήρησης αποθεμάτων, τουλάχιστον στο μέτρο που περιλαμβάνει όλη την ποικιλία προϊόντων Grohe, μπορεί να καταλήξει στην υποχρέωση των χονδρεμπόρων να προωθούν ιδιαίτερα τα προϊόντα Grohe και, κατά συνέπεια, να αποκλείουν άλλους κατασκευαστές ειδών υγιεινής. Επίσης η αύξηση τέτοιων εκτεταμένων υποχρεώσεων διατήρησης αποθεμάτων είναι στο πλαίσιο αυτό σημαντική. Αυτό ισχύει εξίσου για την υποχρέωση προώθησης των πωλήσεων των προϊόντων Grohe μέσω της κατάλληλης διαφήμισης, στο μέτρο που η υποχρέωση αυτή είναι ικανή να περιορίσει την ελευθερία δράσης του χονδρέμπορου.

Μια εμπεριστατωμένη εξέταση, αν οι προαναφερόμενες υποχρεώσεις, στην προκειμένη περίπτωση, εμπίπτουν στην απαγόρευση του άρθρου 85 παράγραφος 1, αποδεκνύει, όμως, ότι η συμφωνία διανομής Grohe περιλαμβάνει ένα σημαντικό περιορισμό της πώλησης, που εμπίπτει στο άρθρο 85 παράγραφος 1 και δεν μπορεί να χορηγηθεί απαλλαγή βάσει του άρθρου 85 παράγραφος 3 (βλ. σημεία 16 και 20 έως 22). Η αποτελεσματικότητα της συμφωνίας διανομής, που ανακοινώθηκε από την Grohe, εξαρτάται ουσιαστικά από την αποκλειστική προμήθεια των εργολάβων ειδών υγιεινής.

(16) Η υποχρέωση των εξειδικευμένων χονδρεμπόρων ειδών υγιεινής να προμηθεύουν τα εξαρτήματα ειδών υγιεινής της Grohe αποκλειστικά στους εργολάβους εγκατάστασης ειδών υγιεινής συνιστά περιορισμό του ανταγωνισμού που εμπίπτει στο άρθρο 85 παράγραφος 1. Απαγορεύει στους χονδρέμπορους να πωλούν τα εξαρτήματα ειδών υγιεινής της Grohe σε λιανέμπορους που δεν είναι εργολάβοι ειδών υγιεινής. Η πώληση σε εργολάβους εγκατάστασης ειδών υγιεινής επιτρέπεται μόνο για το κατάστημά τους και μόνο στις συνήθεις για το σκοπό αυτό ποσότητες. Κατά τη διάρκεια της προφορικής ακρόασης, η διευκρίνησε διευκρινησε ότι αυτός ο ποσοτικός περιορισμός των προμηθειών σε εργολάβους ειδών υγιεινής αποτελεί μέτρο που αποσκοπεί να εμποδίσει τους εργολάβους ειδών υγιεινής να προμηθεύουν μη τεχνίτες.

Αυτοί οι περιορισμοί της πώλησης έχουν σαν συνέπεια τον εκ των προτέρων αποκλεισμό όλων των λιανεμπόρων, που δεν είναι τεχνίτες, από την αγορά και την πώληση εξαρτημάτων ειδών υγιεινής της Grohe στο σύνολο της κοινής αγοράς. Ο αποκλεισμός αυτός θίγει όλους τους μη τεχνίτες, είτε ανήκουν στο παραδοσιακό λιανικό εμπόριο, όπως τα είδη κιγκαλλερίας, είτε σε σύγχρονα συστήματα διανομής, όπως τα μεγάλα εμπορικά καταστήματα, με ή χωρίς εξειδικευμένο τμήμα. Οι περιορισμοί αυτοί έχουν σαν περαιτέρω αποτέλεσμα τον εποκλεισμό των χονδρεμπρόρων, οι οποίοι πληρούν με τις προϋποθέσεις εξουσιοδότησης, αρνούνται όμως να δεχθούν να μην προμηθεύουν προϊόντα Grohe σε μη τεχνίτες. Οι χονδρέμποροι αυτοί δεν εφοδιάζονται πλέον από την Grohe. Περιορίζει, επιπλέον, τους εξουσιοδοτημένους χονδρέμπορους στον ανταγωνισμό τους, επειδή δεν μπορούν να ικανοποιήσουν τη ζήτηση των μη τεχνιτών, και ιδιαίτερα των μεγάλων καταστημάτων.

(17) Η υποχρέωση των χονδρεμπόρων να ελέγχουν, κατά την πώληση σε άλλους χονδρέμπορους, την εξουσιοδότηση αυτών των εμπόρων και να υποστηρίζουν εν γένει την Grohe στην τήρηση της συμφωνίας διανομής (λογιστικά βιβλία σχετικά με την είσοδο και έξοδο προϊόντων, έλεγχοι αριθμών), αποτελεί περιορισμό του ανταγωνισμού στο μέτρο που η υποχρέωση αυτή εξασφαλίζει την τήρηση της απαγόρευσης μεταπώλησης σε λιανοπωλητές που δεν είναι εργολάβοι εγκατάστασης ειδών υγιεινής (βλ. υπόθεση Metro, αιτιολογία αριθ. 27).

(18) Επειδή η συμωνία διανομής Grohe που κοινοποιήθηκε, επεκτείνεται στο σύνολο της κοινής αγοράς (βλ. σημείο 3), είναι από τη φύση της ικανή να επηρεάσει το εμπόριο μεταξύ των κρατών μελών. Η επίδραση στο εμπόριο μεταξύ των κρατών μελών απορρέει ιδιαίτερα από το γεγονός ότι οι χονδρέμποροι και λιανέμποροι, που αποκλείονται από την πώληση εξαρτημάτων ειδών υγιεινής της Grohe, δεν μπορούν να εξάγουν τα προϊόντα αυτά σε άλλα κράτη μέλη. Όσον αφορά τη βαρύτητα των προαναφερομένων περιορισμών του ανταγωνισμού και της επίδρασής τους στο εμπόριο μεταξύ των κρατών μελών, πρέπει να θεωρηθεί ότι ο αποκλεισμός όλων των χονδρεμπόρων που αρνούνται να προμηθεύουν μόνο εργολάβους εγκατάστασης ειδών υγιεινής και ο γενικός αποκλεισμός όλων των λιανεμπόρων που δεν είναι εργολάβοι εγκατάστασης ειδών υγιεινής,

αποτελούν περιορισμούς του ανταγωνισμού που είναι σε θέση να επηρεάσουν αισθητά το εμπόριο μεταξύ των κρατών μελών. Η δυνατότητα για τους εν λόγω περιορισμούς του ανταγωνισμού να επηρεάσουν αισθητά το εμπόριο μεταξύ των κρατών μελών απορρέει επίσης από το γεγονός ότι η Grohe κατέχει σημαντικά μερίδια αγοράς σε όλες σχεδόν τις χώρες της Ευρωπαϊκής Κοινότητας (βλ. σημείο 2).

Το γεγονός ότι, σύμφωνα με την Grohe, μόνο το 2 % των γερμανών χονδρεμπόρων, που προμηθεύονταν προηγούμενα από την Grohe, δεν υπέγραψε τη συμφωνία διανομής, και ότι το μεγαλύτερο μέρος του κύκλου εργασιών της πραγματοποιείται μέσω των εργολάβων εγκατάστασης ειδών υγιεινής, δεν φαίνεται να αποδεικνύει ότι οι συγκεκριμένοι περιορισμοί του ανταγωνισμού δεν είναι σε θέση να επηρεάσουν αισθητά το εμπόριο μεταξύ των κρατών μελών.

Παρά το περιορισμένο ποσοστό των χονδρεμπόρων και λιανεμπόρων που δεν εφοδιάζονται στην Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας, οι επιχειρήσεις που αποκλείονται, αν εξετασθούν στο σύνολο της κοινής αγοράς, δεν αποτελούν ασήμαντο αριθμό. Το γεγονός, επίσης, ότι η εφαρμογή της συμφωνίας διανομής της Grohe προέτρεψε τα καταστήματα χονδρικού εμπορίου να αγοράζουν σε μεγάλη έκταση είδη υγιεινής από μικρότερους κατασκευαστές και εισαγωγείς, δεν φαίνεται να αλλάζει τίποτα στη διαπίστωση ότι η συμφωνία διανομής της Grohe περιέχει σημαντικούς περιορισμούς του ανταγωνισμού, που είναι σε θέση να επηρεάσουν αισθητά το εμπόριο μεταξύ των κρατών μελών.

Β. Άρθρο 85 παράγραφος 3

(19) Η συμφωνία διανομής της Grohe δεν πληροί τις προϋποθέσεις του άρθρου 85 παράγραφος 3.

(20) Ο περιορισμός της πώλησης σε εργολάβους εγκατάστασης ειδών υγιεινής δεν πληροί τις προϋποθέσεις εφαρμογής του άρθρου 85 παράγραφος 3. Πρόκειται, στη συγκεκριμένη περίπτωση, για ένα σημαντικό περιορισμό του ανταγωνισμού εις βάρος των χονδρεμπόρων, ο οποίος αποκλείει από τον εφοδιασμό, με εξοπλισμό ειδών υγιεινής Grohe, όλους τους λιανοπωλητές που δεν είναι τεχνίτες. Το μειονέκτημα που προκύπτει από τον εν λόγω περιορισμό υπερβαίνει κατά πολύ τη βελτίωση της διανομής του προϊόντος που επιτυγχάνεται από τη διανομή μέσω των εργολάβων εγκατάστασης ειδών υγιεινής.

Η πώληση και η εγκατάσταση του εξοπλισμού ειδών υγιεινής είναι δύο χωριστές υπηρεσίες που μπορούν να προσφέρονται από διαφορετικές επιχειρήσεις, όπως συμβαίνει πράγματι ήδη από πολλά χρόνια. Οι εξοπλισμοί ειδών υγιεινής άλλων κατασκευαστών πωλούνται σε καταστήματα λιανικού εμπορίου, που δεν είναι εργολάβοι εγκατάστασης ειδών υγιεινής, όπως, για παράδειγμα, καταστήματα ειδών κιγκαλλερίας, αγορές χόμπυ, αγορές οικοδομικών υλικών και άλλα καταστήματα. Ακόμα και τα είδη υγιεινής της Grohe πωλούνταν μέχρι το 1980 χωρίς συμφωνία διανομής ή περιορισμό της πώλησης. Προσφέρονταν, μεταξύ άλλων, μαζικά σε μεγάλα εμπορικά καταστήματα. Οι εργολάβοι εγκατάστασης ειδών υγιεινής πωλούν οι ίδιοι εξοπλισμούς ειδών υγιεινής σε ιδιώτες τελικούς καταναλωτές, χωρίς να τοποθετούν οι ίδοι τα είδη που πώλησαν.

Ακόμα και άν υποθέσει κανείς ότι η πώληση ειδών υγιεινής σε τελικούς καταναλωτές απαιτεί την παροχή ειδικών διευκρινήσεων, τούτο δεν συνεπάγεται ότι τα είδη υγιεινής πρέπει να πωλούνται αποκλειστικά από εργολάβους ειδών υγιεινής. Η πώληση εξοπλισμού ειδών υγιεινής δεν προϋποθέτει καμία κατάρτιση τεχνίτη. Η παροχή επεξηγήσεων κατά την πώληση θα μπορούσε να γίνεται από ένα επαγγελματικά ειδικευμένο προσωπικό πωλήσεων, το οποίο μπορούν να διαθέτουν και άλλα καταστήματα λιανικού εμπορίου. Οι μη τεχνίτες δεν εμποδίζονται από τίποτα να απασχολούν ειδικευμένο προσωπικό πωλήσεων στην πώληση ειδών υγιεινής. Η συμφωνία διανομής της Grohe αποκλείει, όμως, εκ των προέρων όλους τους μη τεχνίτες από τη διανομή ειδών υγιεινής Grohe. Ακόμα και άν θεωρηθεί —γεγονός που δεν αποδεκνύεται— ότι οι εργολάβοι ειδών υγιεινής μπορούν να προσφέρουν καλύτερες υπηρεσίες στο θέμα των επεξηγήσεων από τους άλλους λιανέμπορους, το προτέρημα αυτό δεν επαρκεί για να καλύψει το μειονέκτημα που συνεπάγεται ο γενικός αποκλεισμός όλων των μη τεχνιτών λιανεμπόρων.

(21) Δεδομένου ότι η πώληση και η τοποθέτηση είναι δύο χωριστές υπηρεσίες, ο περιορισμός της μεταπώλησης, που επιβάλλεται στους εργολάβους ειδών υγιεινής, δεν είναι με κανένα τρόπο απαραίτητος για να ικανοποιηθεί η αξίωση της παροχής κατατοπιστικών πληροφοριών κατά την πώληση εξαρτημάτων ειδών υγιεινής. Η παροχή κατατοπιστικών πληροφοριών, στην περίπτωση που είναι απαραίτητη για την πώληση ειδών υγιεινής, θα μπορούσε να γίνεται από ειδικευμένο προσωπικό πωλήσεων, το οποίο μπορούν να προσλάβουν και μη τεχνίτες.

(22) Ο περιορισμός των πωλήσεων σε εργολάβους ειδών υγιεινής μόνο για το δικό τους κατάστημα και μόνο στις ποσότητες που συνήθως απαιτούνται για τις ανάγκες τους (βλ. σημείο 16) αποτελεί, κατά την Grohe, απλώς ένα μέτρο για να εμποδίσει τη μεταπώληση σε μη τεχνίτες από εργολάβους εγκατάστασης ειδών υγιεινής. Ο περιορισμός αυτός αποτελεί συμπλήρωμα του περιορισμού της μεταπώλησης που επιβάλλεται στους εργολάβους και τυγχάνει της ίδιας νομικής αντιμετώπισης. Το αυτό ισχύει όσον αφορά την υποχρέωση των χονδρεμπόρων να ενισχύουν την Grohe κατά την επίβλεψη της τήρησης της συμφωνίας διανομής (βλ. σημείο 17).

(23) Η Grohe και οι ενώσεις VSI και ZVSHK ισχυρίσθηκαν ότι, σύμφωνα με τον γερμανικό κανονισμό AVB Wasser V και άλλες νομικές διατάξεις, ο

καταναλωτής είναι υποχρεωμένος να αναθέτει την τοποθέτηση υδραυλικών εγκαταστάσεων και τις ουσιαστικές τροποποιήσεις επ' αυτών μόνο σε κάποιον εγκεκριμένο εργολάβο εγκατάστασης ειδών υγιεινής. Παρόμοιες νομοθεσίες ισχύουν και στα άλλα κράτη μέλη (βλ. σημείο 6).

Όσον αφορά τον κανονισμό AVB Wasser V, πρέπει να σημειωθεί ότι ο κανονισμός αυτός δεν απαγορεύει τη διανομή εξαρτημάτων ειδών υγιεινής από μη τεχνίτες. Ο εν λόγω κανονισμός δεν υποχρεώνει επίσης τους κατασκευαστές ειδών υγιεινής να φροντίζουν να γίνεται η τοποθέτηση των εξαρτημάτων τους αποκλειστικά από εργολάβους ειδών υγιεινής. Ο κανονισμός αυτός υποχρεώνει απλά τον καταναλωτή να αναθέτει ορισμένες εργασίες εγκατάστασης ή τροποποίησης των υδραυλικών εγκαταστάσεων σε εργολάβους ειδών υγιεινής. Ο γερμανικός νόμος προβλέπει έτσι μια ρύθμιση, με την οποία υποχρεώνει τον καταναλωτή να χρησιμοποιεί, σε ορισμένη έκταση, έναν εργολάβο ειδών υγιεινής για την τοποθέτηση εξαρτημάτων ειδών υγιεινής. Παρόμοιες ρυθμίσεις ισχύουν και στα άλλα κράτη μέλη.

Δεδομένου ότι ο νομοθέτης κατέστησε υποχρεωτική τη χρησιμοποίηση ενός ορισμένου τεχνίτη για συγκεκριμένες εργασίες σε υδραυλικές εγκαταστάσεις, δεν απαιτείται καμία ιδιωτικού δικαίου ρύθμιση εκ μέρους του κατασκευαστή. Ο καταναλωτής είναι υποχρεωμένος να χρησιμοποιεί έναν εργολάβο ειδών υγιεινής για κάθε σημαντική και επικίνδυνη εγκατάσταση ή μεταβολή των υδραυλικών του εγκαταστάσεων. Δεν μπορεί λοιπόν να εμποδίζεται ο καταναλωτής, πέρα από το μέτρο που επιβάλλει ο νομοθέτης, στην τοποθέτηση ή στην αλλαγή των εξαρτημάτων ειδών υγιεινής. Ο καταναλωτής που δεν επιθυμεί να αγοράσει τα εξαρτήματα από έναν εργολάβο ειδών υγιεινής, πρέπει να είναι ελεύθερος να αγοράσει τα εξαρτήματα αυτά από άλλο λιανοπωλητή και να τα τοποθετήσει ο ίδιος ή —στο μέτρο που αδυνατεί ή απαγορεύεται να προβεί στην τοποθέτηση— να αναθέσει την εργασία αυτή σ' έναν εργολάβο ειδών υγιεινής.

(24) Η Grohe ισχυρίσθηκε, επίσης, ότι η συμφωνία διανομής είναι απαραίτητη για να εμποδίσει τις ζημίες που θα προκαλούσαν στη φήμη της οι ειδικές προσφορές-δόλωμα των καταστημάτων χονδρικού εμπορίου και η ακατάλληλη τοποθέτηση των εγκαταστάσεων από ερασιτέχνες (βλ. σημείο 7). Όσον αφορά τις προσφορές-δόλωμα, είναι δυνατόν να αντιμετωπισθούν αποτελεσματικά οι καταχρήσεις αυτές με την εθνική νομοθεσία περί αθέμιτου ανταγωνισμού. Στο μέτρο που ο ισχυρισμός για τη δυσφήμηση αναφέρεται στην ακατάλληλη τοποθέτηση των ειδών από τον ερασιτέχνη, η αιτιολόγηση αυτή στηρίζεται σε μια χονδροειδή και μάλλον αναπόδεικτη προκατάληψη και στην αδικαιολόγητη συνολική καταδίκη της εργασίας αυτοεξυπηρετήσεως. Στη συνέχεια, πρέπει να αναφερθεί ότι η Grohe δεν κατέθεσε κανένα συγκεκριμένο αποδεικτικό στοιχείο που να αποδεικνύει την ακατάλληλη τοποθέτηση των ειδών της από ερασιτέχνη.

Ακόμα και αν, σε ορισμένες περιπτώσεις, δεν γίνει σωστή τοποθέτηση, δεν αποδεικνύεται με αυτό ότι ο τελικός καταναλωτής επιρρίπτει την ευθύνη στο προϊόν του κατασκευαστή. Συνήθως, είτε αναγνωρίζει το σφάλμα του είτε προσφεύγει σε κάποιον ειδικό. Πρέπει περαιτέρω να ληφθεί υπόψη το γεγονός ότι η τοποθέτηση εξαρτημάτων ειδών υγιεινής από ερασιτέχνες αφορά κυρίως την αντικατάσταση εξαρτημάτων, επειδή στην περίπτωση σημαντικών τροποποιήσεων των υδραυλικών εγκαταστάσεων ο καταναλωτής, βάσει του νόμου, προσφεύγει σίγουρα σε κάποιον εργολάβο. Πέραν τούτου, πρέπει να σημειωθεί ότι και οι εργολάβοι ειδών υγιεινής πωλούν σε ιδιώτες τελικούς καταναλωτές χωρίς να προβαίνουν οι ίδιοι στην τοποθέτηση. Η συμφωνία διανομής της Grohe, λοιπόν, δεν εμποδίζει την ακατάλληλη τοποθέτηση από ερασιτέχνη, ακόμα και στην περίπτωση που αυτός αγοράζει τον εξοπλισμό από εργολάβους ειδών υγιεινής. Ακόμα όμως και αν αποδεικνυόταν με ικανοποιητικό τρόπο ο ισχυρισμός της Grohe, δεν επαρκεί ο ισχυρισμός αυτός για να αποκλεισθούν εκ των προτέρων όλοι οι μη τεχνίτες από την πώληση ειδών υγιεινής Grohe.

(25) Η Grohe προέταξε, τέλος, σαν επιχείρημα τον κίνδυνο να χάσει από πελάτες τους εργολάβους ειδών υγιεινής και τον κίνδυνο να εξασφαλιστεί το παραδοσιακό ειδικευμένο εμπόριο των τεχνιτών (βλ. σημεία 8 και 9).

Όσον αφορά τον κίνδυνο να παύσουν οι εργολάβοι ειδών υγιεινής να αγοράζουν τα είδη υγιεινής της Grohe, πρέπει να τονιστεί ότι η πλειονότητα των άλλων κατασκευαστών εξαρτημάτων ειδών υγιεινής με σημαντικά μικρότερα μερίδια αγοράς εφοδιάζουν το λιανικό εμπόριο των μη τεχνιτών, έτσι ώστε η Grohe να μη βρίσκεται σε χειρότερη θέση από τους κατασκευαστές αυτούς και να μην πρέπει να φοβάται ότι οι εργολάβοι ειδών υγιεινής θα στραφούν στους κατασκευαστές αυτούς. Δεδομένου δε ότι η Επιτροπή αρνείται παράλληλα να χορηγήσει απαλλαγή στην παρόμοια συμφωνία διανομής της Ideal-Standard, δεν πρέπει η Grohe να φοβάται ότι οι τεχνίτες στην κοινή αγορά θα στραφούν στην ανταγωνιστική αυτή επιχείρηση. Όσον αφορά τη συμφωνία διανομής της Hansa Metallwerke, πρέπει να παρατηρηθεί ότι αυτή η συμφωνία διανομής, που ήδη απαγορεύθηκε από την Ομοσπονδιακή Υπηρεσία Συμπράξεων, εφαρμόζεται μόνο στην Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας. Αυτή η συμφωνία διανομής δεν μπορεί να δικαιολογήσει τη σύναψη από την Grohe συμφωνίας διανομής που παραβιάζει τους κανόνες ανταγωνισμού της ΕΟΚ και αφορά το σύνολο της κοινής αγοράς.

Ο ισχυρισμός της Grohe ότι ο εφοδιασμός από καταστήματα χονδρικού εμπορίου θα είχε σαν αποτέλεσμα αρνητικές εξελίξεις στον κύκλο εργα-

σιών της δεν πείθει ότι οι εν λόγω εξελίξεις θα οφείλονταν στις αντιδράσεις των τεχνιτών. Η μείωση του κύκλου εργασιών της Grohe μπορεί να οφείλεται και σε άλλες αιτίες. Όπως είναι η εν γένει επιδείνωση της οικονομικής κατάστασης στην αγορά οικοδομικών υλικών, ο ενισχυμένος ανταγωνισμός ή, ακόμα, ο αποκλεισμός των μη τεχνιτών από τη διανομή προϊόντων της Grohe.

(26) Όσον αφορά την ανάγκη επιβίωσης του παραδοσιακού ειδικευμένου εμπορίου των εργολάβων ειδών υγιεινής, πρέπει επίσης να παρατηρηθεί ότι η προστασία των εργολάβων εγκατάστασης ειδών υγιεινής δεν διακαιολογεί κανένα γενικό αποκλεισμό όλων των άλλων εμπορικών συστημάτων διανομής των ειδών υγιεινής. Η Grohe στηρίζεται στην υπόθεση Metro, σύμφωνα με την οποία η διατήρηση των παραδοσιακών δικτύων πώλησης αποτελεί έννομο συμφέρον του κατασκευαστή, και υποστηρίζει ότι η συμφωνία διανομής είχε σαν σκοπό να εξασφαλίσει στους εργολάβους εγκατάστασης ένα ελάχιστο περιθώριο κέρδους κατά την πώληση εξαρτημάτων ειδών υγιεινής, για να διατηρηθεί χαμηλή η ωριαία αμοιβή για υπηρεσίες των τεχνιτών εγκατάστασης και να διευκολυνθεί έτσι η επιβίωσή τους.

Το Δικαστήριο αποφάνθηκε στην υπόθεση Metro ότι η φροντίδα να διατηρηθεί ένα ορισμένο επίπεδο τιμών, η οποία ανταποκρίνεται στη φροντίδα να διατηρηθεί προς το συμφέρον του καταναλωτή η δυνατότητα να συνεχίσει να υφίσταται αυτό το σύστημα διανομής παράλληλα με νέα συστήματα διανομής που υιοθετούν άλλου είδους ανταγωνιστική πολιτική, ανήκει στους σκοπούς που μπορούν να επιδιώκονται. Στην υπόθεση Metro, όμως, δεν επρόκειτο για συμφωνία διανομής, η οποία απέκλειε, γενικά και εκ των προτέρων, ορισμένα συστήματα διανομής. Στην υπόθεση αυτή, το Δικαστήριο διαπίστωσε ότι οι όροι τούς οποίους έθετε η Saba, για την εξουσιοδότηση ενός χονδρέμπορου, μπορούσαν να ικαποιούνται χωρίς πρόβλημα από τα καταστήματα αυτοεξυπηρέτησης χονδρικού εμπορίου (αιτιολογία αριθ. 50). Η συμφωνία διανομής της Grohe καταλήγει, αντίθετα, στην κατάργηση του ανταγωνισμού όλων των λιανοπωλητών που δεν είναι τεχνίτες.

(27) Το Δικαστήριο έκρινε, εξάλλου, στην υπόθεση 107/82 AEG-Telefunken (Συλλ. 1983, σ. 3151), ότι η διατήρηση ενός ορισμένου επιπέδου τιμών είναι θεμιτή μόνο «όταν δικαιολογείται άμεσα από τις απαιτήσεις του συστήματος διανομής μέσα στο οποίο ο ανταγωνισμός πρέπει να είναι σε θέση να διαδραματίζει το ρόλο που του έχει ανατεθεί από τη συνθήκη, δεδομένου ότι ο σκοπός ενός τέτοιου συστήματος είναι απλά η βελτίωση του ανταγωνισμού, στο μέτρο που ο ανταγωνισμός έχει σαν αντικείμενο άλλους παράγοντες απ' ό,τι οι τιμές και όχι τη διατήρηση ενός υψηλού περιθωρίου κέρδους για τους εξουσιοδοτημένους μεταπωλητές» (αιτιολογία αριθ. 42). Ο περιορισμός του ανταγωνισμού ως προς τις τιμές είναι, συνεπώς, επιτρεπτός μόνο στο μέτρο που είναι απαραίτητος για τη βελτίωση του ανταγωνισμού μέσω της παροχής υπηρεσιών ειδικευμένου εμπορίου. Στην περίπτωση όμως που οι υπηρεσίες αυτές μπορούν να εξασφαλισθούν και από μεγάλα καταστήματα ή από νέα συστήματα διανομής «τα οποία λόγω της οργάνωσής τους είναι σε θέση να προσφέρουν τις υπηρεσίες αυτές σε χαμηλότερες τιμές, τότε χάνει κάθε νόημα η διατήρηση ενός ελάχιστου περιθώριου κέρδους, επειδή το περιθώριο αυτό δεν εξασφαλίζει πλέον τον ανταγωνισμό σε άλλους τομείς πλην των τιμών» (αιτιολογία αριθ. 73). Από την απόφαση αυτή προκύπτει ότι η διατήρηση ενός παραδοσιακού συστήματος διανομής δεν μπορεί να δικαιολογηθεί μόνο από την ανάγκη προστασίας έναντι των χαμηλοτέρων τιμών άλλων συστημάτων διανομής. Δεδομένου ότι οι μη τεχνίτες είναι σε θέση να ικανοποιούν την απαίτηση παροχής κατατοπιστικών πληροφοριών για τη διανομή εξαρτημάτων ειδών υγιεινής, στην περίπτωση που η πληροφόρηση αυτή είναι απαραίτητη, είναι σε θέση να παρέχουν τις ίδιες υπηρεσίες διανομής όπως και οι εργολάβοι ειδών υγιεινής. Στο μέτρο που ο μη τεχνίτης προσφέρει τις υπηρεσίες αυτές σε χαμηλότερες τιμές, προκύπτει από την κατάσταση αυτή ένας αποτελεσματικός ανταγωνισμός μεταξύ τεχνιτών και μη στην αγορά ειδών υγιεινής.

Μόνο το γεγονός ότι, πέραν της παροχής τέτοιων υπηρεσιών διανομής, ορισμένα καταστήματα πωλούν σε σημαντικά χαμηλότερες τιμές, δεν δικαιολογεί τον περιορισμό της μεταπώλησης σε εργολάβους τεχνίτες ειδών υγιεινής.

(28) Ως εκ τούτου, δεν αμφισβητείται η ικανότητα τοποθέτησης των ειδών από τον τεχνίτη, στο μέτρο που υφίσταται πραγματική ανάγκη για τη δραστηριότητα αυτή και επαρκής ζήτηση εκ μέρους του καταναλωτή. Εκτός τούτου, ο καταναλωτής είναι υποχρεωμένος, βάσει νομικών διατάξεων, να αναθέτει την τοποθέτηση των υδραυλικών εγκαταστάσεων και τις ουσιαστικές τροποποιήσεις επ' αυτών σ' έναν αναγνωρισμένο εργολάβο ειδών υγιεινής. Πέραν τούτου, η παράνομη εργασία απαγορεύεται από το νομοθέτη στα περισσότερα κράτη μέλη. Δεν είναι καθήκον του κατασκευστή να επεμβαίνει με συμφωνίες ιδιωτικού δικαίου στον τομέα αυτό που άπτεται του δημόσιου συμφέροντος.

Προκύπτει από τα προαναφερόμενα ότι οι περιορισμοί του ανταγωνισμού που διαπιστώνονται στα σημεία 16 και 17 εμπίπτουν στο άρθρο 85 παράγραφος 1 και δεν εξαιρούνται βάσει του άρθρου 85 παράγραφος 3.

(29) Στις 31 Οκτωβρίου 1984, η Grohe ανακοίνωσε στην Επιτροπή ότι προτίθεται να τροποποιήσει την κοινοποιηθείσα συμφωνία διανομής, ώστε στο μέλλον να εφαρμόζεται μόνο στην Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας. Ως εκ τούτου, η Επιτροπή, με την παρούσα απόφαση, διαπιστώνει απλά ότι η συμφωνία διανομής, που κοινοποιήθηκε από την Grohe στις 12 Φεβρουαρίου 1981,

αποτελεί παράβαση του άρθρου 85 παράγραφος 1 για το διάστημα από τις 12 Φεβρουαρίου 1981 μέχρι την ημερομηνία τροποποίησής της. Για να διευκρινισθεί η νομική κατάσταση τρίτων κατά την περίοδο αυτή απαιτείται η έκδοση απόφασης. Η Επιτροπή θα εκδώσει την αποφασή της σε σχέση με συμφωνία διανομής που περιορίζεται στην Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας,

ΕΞΕΔΩΣΕ ΤΗΝ ΠΑΡΟΥΣΑ ΑΠΟΦΑΣΗ:

Άρθρο 1

Η συμφωνία διανομής της Grohe, που κοινοποιήθηκε στις 12 Φεβρουαρίου 1981, συνιστά παράβαση του άρθρου 85 παράγραφος 1 της συνθήκης ΕΟΚ, στο μέτρο που:

i) προβλέπει την υποχρέωση του χονδρέμπορου να προμηθεύει εξαρτήματα ειδών υγιεινής της Grohe μέσα στην κοινή αγορά, αποκλειστικά στους εργολάβους τοποθέτησης ειδών υγιεινής, οι οποίοι πληρούν, σύμφωνα με την εθνική νομοθεσία, τις νομικές, διοικητικές ή τεχνικές προϋποθέσεις για την τοποθέτηση των ειδών υγιεινής, και να πωλεί στους εργολάβους αυτούς μόνο τις ποσότητες εξαρτημάτων που είναι κανονικά αναγκαίες για τις δικές τους εργασίες τοποθέτησης [άρθρο 4, σημείο 2, στοιχείο α)],

ii) προβλέπει την υποχρέωση των χονδρεμπόρων, όταν πωλούν σε άλλους χονδρέμπορους, να ελέγχουν την άδεια πωλήσεώς τους [άρθρο 4, σημείο 2, στοιχείο β)] και να συντρέχουν εν γένει την Grohe κατά την επίβλεψη της τήρησης της συμφωνίας διανομής (άρθρο 7, σημεία 1 και 2), στο μέτρο που η υποχρέωση αυτή εξασφαλίζει την τήρηση της υποχρέωσης που εναφέρεται στο σημείο i).

Άρθρο 2

Απορρίπτεται η αίτηση να χορηγηθεί στη συμφωνία διανομής της Grohe, που κοινοποιήθηκε στις 12 Φεβρουαρίου 1981, αρνητική πιστοποίηση ή απαλλαγή, σύμφωνα με το άρθρο 85 παράγραφος 3 της συνθήκης ΕΟΚ.

Άρθρο 3

Η παρούσα απόφαση απευθύνεται στην επιχείρηση:

Friedrich Grohe,
Armaturenfabrik GmbH & Co.,
Hauptstraße 137,
D-5870 Hemer.

Βρυξέλλες, 10 Δεκεμβρίου 1984.

Για την Επιτροπή

Frans ANDRIESSEN

Μέλος της Επιτροπής